

Ґрунтований на комплексному впливі на ЦСЛС і ЛСЛС, запропонований метод підвищення стресстійкості організму є перспективним, оскільки використовує природні засоби конкурентноспроможним (виражена ефективність та велика широта показів до застосування) економічно доцільним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заячківська О.С., Гжегоцький М.Р., Кшик М.М. До питання молекулярних механізмів локальної стрес-лімітуючої системи органів травлення. – Таврический медико-биологический вестник. 2003.–5.–С.34–38.
2. Bogolepov NN, Popova EN, Koplik EV, Krivitskaya GN, Sudakov KV. Structural-functional organization of neurons in the cerebral cortex of rats with different levels of resistance to emotional stress in conditions of exposure to delta sleep-inducing peptide. – Neurosci Behav Physiol.–2004. 34(6).–P.611–666.
3. Boscolo et al. Effects of Resveratrol on Lymphocyte Proliferation and Cytokine Release.–Ann Clin Lab Sci.–2003.–33.–P. 226–231.
4. Domenichelli B. Antistress antidotes in cardiovascular disease prevention. Inhibition and dance.–Int Heart J Suppl.–2004.–5(11).–P.884–887.
5. Gadek-Michalska A., Spyrka J., Bugajski J. Psychosocial stress affects the involvement of prostaglandin and nitric oxide in the lipopolysaccharide-induced hypothalamic-pituitary-adrenal response.–JPP.–2005.–56(2).–P.287–298.
6. Ganfornina M. D. Comparative gene expression profile of mouse carotid body and adrenal medulla under physiological hypoxia.–2005.–The Journal of Physiology.– 566 (2).– P. 625.
7. Hasson D., Anderberg U.M., Theorell T., Arnetz B.B. Psychophysiological effects of a web-based stress management system: A prospective, randomized controlled intervention study of IT and media workers. BMC Public Health.– 2005.–5(1).–P.78.
8. Iijima K., Yoshizumi M., Ouchi Y. Effect of red wine polyphenols on vascular smooth muscle cell function-molecular mechanism of the "French paradox".– Mech Ageing Dev.–2002.–123.– P. 1033–1039.
9. Nicholas Riddle C.N., Baker S.N. Manipulation of peripheral neural feedback loops alters human corticomuscular coherence. –The Journal of Physiology. –566 (2).–P.491.
10. Uvnas-Moberg K, Petersson M. Oxytocin--biochemical link for human relations: mediator of antistress, well-being, social interaction, growth, healing. –Lakartidningen.–2004.–26.–101(35).–2634–2639.
11. Yong Meng, Qing-Yong Ma, Xiao-Ping Kou, Jun Xu. Effect of resveratrol on activation of nuclear factor kappa-B and inflammatory factors in rat model of acute pancreatitis.– World J Gastroenterol.– 2005.–11(4).–P. 525–528.
12. Zayachkivska O.S., et al. Gastroprotective effects of flavonoids in plant extracts.–JPP.–2005.–56 (1).–P.219–231.

Л.І. КОТИК

СУБКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ МІСТ ТА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

В статті розкриті загальні особливості впливу міського субкультурного середовища на психічне здоров'я жителів міст. Увага сконцентрована на проблемах депресії, ігрової залежності особистості, психічної нерівноваженості дітей і т.д.

В статье раскрыты общие особенности влияния городской субкультурной среды на психическое здоровье жителей городов. Внимание сконцентрировано на проблемах депрессии, игровой зависимости индивида, психической неуравновешенности детей и т.д.

General tendencies the influence of city subculture sphere on the psychiatric health of the city inhabitants are opened in the article. The attention is stressed on the problems of depression, dependence on play, the physical neurasthenia of children.

Одним із феноменів ХХ ст. є міське поселення або простіше місто. Воно не тільки є об'єктом територіальної локалізації значної кількості людей, але й центром зосередження їх життя, діяльності та формування специфічної культури людської спільноти під назвою „міська субкультура”. Незважаючи на те, що критерії виділення населених пунктів до когорти міст відмінні у різних країнах світу, їх специфічне внутрішнє життя подібне, що дає змогу говорити про ідентичність її мікроклімату тобто субкультурного середовища.

Проблеми „субкультурного середовища міст” активно досліджуються у галузі соціології, соціальної географії, культурології, геурбаністики, соціальної медицини тощо. В цій сфері працюють такі вчені, як А. Доценко, В. Джаман, Ю. Пітюренко, У. Садова, І. Салій, Л. Шевчук та ін.

На сьогодні під „субкультурою міст” або „субкультурним середовищем міст” розуміють сукупність цінностей, взаємовідносин між людьми, правил поведінки, специфіки мислення, що характерні для того чи іншого міста, та формуються в процесі його розвитку й функціонування.

Завдяки характерним атрибутам субкультури українських міст були риси високої духовної та моральної культури їх жителів, толерантності, такту, виваженості, загальної освіченості. При цьому в містах акцент робився на всесторонній розвиток особистості з концентрацією уваги на розвитку мистецтва прекрасного та духовного. Останнє так описує в своєму творі „Сучасний Київ” Олександр Степанів: „Багаті люди мали тут свої двори з челяддю, городами, садами. А про велике значення культурними справами свідчать численні церкви, над якими, напевно, опіку мали не тільки священики, але й бояри, кутші, ремісники” [9].

Зараз, в близькості, поняття „субкультурного середовища міст” асоціюється з такими негативними рисами сучасності як алкоголізм, наркоманія, розбещеність, стреси, депресія тощо. Всі вони пов'язані, є як похідними моментами від специфіки міського життя з однієї сторони так і характерними рисами, уособленням міського стереотипу життя та мислення, з другої.

Характерною рисою сучасного міста, яка безпосередньо впливає на формування людської особистості та її життя. Місто відзначається швидкістю, яка проявляється в простому банальному русі автомобілів та людей по вулицях, в швидкості мовлення та мислення, необхідності прийняття моментальних кардинальних рішень у площині бізнесу і т.д. Все це перенапружує опосередковану енергію, виснажує її внутрішні енергетичні резерви та породжує стан депресії. Найбільш піддатливі цьому стану мобільні люди, робота яких пов'язана з прийняттям важливих рішень у площині економіки чи економіки. Яскравим прикладом таких людей у світі є бізнесмени-банкіри, когорта яких тільки починає формуватися в Україні. Незважаючи на те, що в більшості це молоді, фізично здорові люди віком 25–40 рр. виснажливі умови праці, перш за все постійна міжособистісна конкуренція в економіці та приховані кар'єрні підкилимкові ігри, ослаблюють їх психічне та фізичне здоров'я. Дана ситуація яскраво проілюстрована на прикладі „золотих банкірів” Лондонського Сіті: „... для успішного кар'єрного просування у Сіті потрібні не тільки таланти і розум. Необхідно бути, по-перше, морально і фізично витривалим, по-друге, спокушеним у психологічних (і часто підкилимкових) війнах, по-третє, – абсолютно товстошкірим і байдужим” [3].

Важка праця людей пов'язана з постійним перебуванням в атмосфері заздрості, зрадництва та тому бути незалежно неоціненим та викинутим на узбіччя бізнесу. Її так ілюструють працівники великих компаній та фірм офіси яких розташовані у містах: „На роботі потрібно не лише виграти гроші, але й засвідчити, що твої колеги програли. Витримати ситуацію, коли з тими ж колегами необхідно консультуватися, бо кожне твоє запитання розглядають як визнання твоєї слабкості і активно використовують проти тебе” [3].

Результатом таких перенапружених умов праці є стреси, спосіб знання яких у міських жителів сьогодні під здорового. Для прикладу, в великих містах світу, як то в Лондоні, Парижі, Токію, Нью-Йорку, а з середини 90-х років ХХ ст. й в містах України існує певний неписаний, але „залізний” календарний і уподобаний, розпорядок відповідно до якого в п'ятницю ввечері молодь, від 20 до 40 років знімає стрес, що накопичився в організмі за тиждень. Основними способами зняття такого стресу є алкогольні та наркотичні засоби, заваби сексуального спрямування, азартні ігри тощо. Все це призводить до емоційного та психологічного розвантаження особистості, а навпаки загання дану особистість з відсутністю спричиняючи в майбутньому складні психічні розлади особистості. За останніх останніх, наприклад, в Україні міські жителі в п'ять раз випереджують жителів сільської місцевості, які проживають в більш комфортних для організму умовах – сповільнений темп життя, повільніший перевантаження, повсякденне пряме спілкування з природою тощо.

Важким моментом субкультурного середовища міст, що негативно впливає на психічне здоров'я міських жителів є азартні ігри. Вони появились як елемент заваби, а переросли в містах в центри паломництва міських жителів, що не лише витрачають там свої гроші й час, але іноді „запроднують й душу”. Останнім часом фахівці ставлять діагноз „ігроманія” або „патологічна схильність до азартних ігор” [4].

Соціологічні дослідження проведені в Україні показали, що серед дітей і підлітків тих, кого можна вважати патологічними гравцями вдвічі з половиною більше, ніж серед старшого населення. Крім цього цього є більша схильність психіки дитини до засвоєння моменту гри з однієї сторони та відповідно сильніша залежність від ігрового азарту. Психічне здоров'я таких людей розбалансоване. Їх прагнення, бажання, уподобання заціклюються на азартній грі. Єдиною думкою є прагнення

виграти не заради можливого збагачення, а заради самого моменту виграшу. Як вважає з цього приводу професор психології Сергій Яковенко: „... азарт – продукт культури міст... Люди перестають розуміти, що таке добро і зло. Вони не бачать свого життя на роки наперед. Немає конструктивної лінії поведінки. Поширений правовий нігілізм: люди не вірять у правосуддя, не вірять самі у себе. [4].

Найбільш піддатливими азартним іграм є міські жителі, яким потрібний постійний адреналіновий стрес. Вони страждають в силу напруженого ритму життя від адреналінової залежності, виходом якої є ризик. Оскільки в містах все менше, крім місця праці, місць для ризику, єдиними закладами можна випробувати долю та отримати належну порцію адреналіну є казино. Дилема функціонування казино полягає в тому, що крім психічної розбалансованості життя людини, вони часто впливають на формування алкогольної та наркозалежності, від яких страждає вже фізичне здоров'я.

Впливає міське субкультурне середовище й на психічне здоров'я дітей. Постійна зайнятість батьків, яка диктується умовами праці та проживання в містах, все менше часу залишає спілкування з дитиною, на формування її світогляду та світосприйняття. Процес виховання дитини перекладається на бабусів-дідусів в кращому випадку, а в гіршому – на найманих нянь чи працівників дитячих дошкільних закладів. Дитина росте відособлено від батьків, не відчуває їхньої любові та тепла й замикається в собі. Це все підсилюється відірваністю дитини від природного довкілля. Єдиними об'єктами споглядання дитини стають залізобетонні багатоповерхівки та шумні, насичені транспортом вулиці міст. Дитина росте емоційно збідненою, агресивною, неконтрольованою у своїх бажаннях та вчинках. Вона не вміє відчувати прекрасне навколо себе та в самій собі, що породжує комплекс неповноцінності, а відповідно в подальшому різні психічні відхилення в розвитку дитини. За даними медичних досліджень, психологічні розлади притаманні 65% міських дітей, найбільш поширеними є часті депресії, різкі перепади настрою, безсоння тощо [1].

Специфічним, суто українським елементом субкультурного середовища міст є розвиток „синдрому дачника”. Його предтечею є економічна криза в Україні 90-х років ХХ ст., з однієї сторони, та масове отримання міськими жителями невеликих присадибних ділянок в кінці 80-х та на початку 90-х років, з другої сторони. Результатом цих процесів стала трансформація життя значної частини жителів міст у напрямку суміщення свого дозвілля з циклом сільськогосподарських робіт на дачі. Якщо раніше значні верстви міського населення проводили своє дозвілля в кіно, театрах, пікніках разом з друзями, то зараз центральне місце зайняла дача та її обробіток. З цього приводу передовсім страждають вихідні та святкові дні: тепер вони минають на городах. До дач прив'язані відпустки міських жителів: два тижні на весні, щоб посадити картоплю, і два тижні восени, щоб викопати. А якщо до цього додати ще постійні переживання за перспективи майбутнього урожаю та фізичні перевантаження в процесі його догляду, то про справжній відпочинок не варто й думати. Така ситуація перетворює елемент спілкування з природою у каторгу, виходом з якої є психологічний розлад у вигляді депресії [6].

В цілому, на сьогодні, субкультурне середовище міст негативно впливає на психічне здоров'я особистості, проявом чого є наростаючі тенденції алкоголізму, наркозалежності, різних психічних відхилень серед міських жителів. Десь там, згідно з філософськими та релігійними доктринами це розплата за урбанізацію, яку так проілюстрував фантаст Іван Єфремов в праці „Лезо бритви”: „... міське життя до людини приступають чотири розплати, які не можна оминати. За незайнятість, малу кількість власної праці – шизофренія, за надлишковий комфорт, лень й прагнення їжі – склероз, інфаркт, за життя довше передбаченого спадковими даними індивіда – рак, за дітонородження – попало, за шлюби по хвилинному бажанню, за безвідповідальність в такому важливому питанні – майбутнє власних дітей, розплата – погана стійкість дітей до майбутніх захворювань, спадковий захворювання, кретинізм, послаблення розумових та фізичних сил нащадків” [2, с. 271–272].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовчик-Блакитна Л. Мусить же у Кузі бути дитинство // Дзеркало тижня. – 2003. – № 48 (473). – С. 22.
2. Єфремов І. Лезвие бритвы. – М.: «Прогрес», 1988. – 672 с.
3. Загоруйко Ю. Стрес і сіті // Дзеркало тижня. – 2004. – № 22 (497). – С. 11.
4. Котляр А. «Жизнь – банк; рок мечет, я играю ...» // Зеркало недели. – 2003. – № 28 (453). – С. 21.
5. Ніконова Л. Пожалуйте бізнесменів // Дзеркало тижня. – 2004. – № 4 (479). – С. 22.
6. Ніконова Л. Капкан для городника // Дзеркало тижня. – № 26–27 (451–452). – С. 30.
7. Салій І.М. Українські міста: питання власності і муніципального управління. – К.: ДП „Експрес-Поліграф”, 2001. – 416 с.

1. Словнико-методичний енциклопедический словарь / Редактор координатор – акад. РАН Г.В. Осипов. – М.: Изд-во группы ИН ФВА-М-НОРМА, 1998. – 488 с.
2. Словарь О. Сучасний Львів. Путівник. – Львів: „Фенікс”, 1992. – 144 с.
3. Шайбін О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів: Вид-ий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 444 с.
4. Шайбін О.І. Основи медичної географії. – Львів, 1997. – 168 с.
5. <http://www.feniks.lviv.ua>

О.А. МАРУСЕНКО, О.Б. БРЕЖНЄВА

ПСИХОСОМАТИЧНІ АСПЕКТИ В РЕВМАТОЛОГІЇ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ

У статті на прикладі хворих ревматологічного профілю розглянуто взаємозв'язок соматичної патології та психічного статусу осіб, що знаходились під динамічним наглядом лікаря. Доведено, що перебіг та важкість хвороби зв'язані із психічним станом людини та її темпераменту – у осіб із меланхолічним типом темпераменту спостерігається більш важкий перебіг захворювання. У світлі вищевикладеного стає наочною необхідність залучення до лікувального комплексу заходів психотерапевтичного характеру.

У статті на прикладі больних ревматологического профиля изучена взаимосвязь соматической патологии и психического статуса лиц, находившихся под динамическим наблюдением врача. Было показано, что течение и тяжесть заболевания связаны с психическим состоянием человека и типом темперамента. У лиц с меланхолическим типом темперамента наблюдается более тяжелое течение заболевания. В свете вышеизложенного становится очевидной необходимость включения в комплексное лечение психотерапевтических мероприятий.

In this work on the examples of the rheumatic patients the connect between psychics state and somatic pathology was investigated. It was determined, that somatic state of patients correlated with its psychic's state and with type of temperament. The patients with melancholic type of temperament had more painful disease. It was considered, that including psychotherapeutic measures into complex treatment is necessary.

Вступна частина проблеми. Людина об'єднує в собі духовний, психічний та фізичний аспекти. Завдяки цим її взаємозв'язок та взаємовплив цікавить вчених різних галузей сучасного знання: філософії, психології, педагогіки, медицини. Вивченню впливу психологічного компоненту на фізичний стан людини присвячені праці, що йдуть у руслі психосоматичної медицини. В останній час тема дослідників цієї проблематики все більшу вагу набуває думка про залежність фізичного стану людини від її психологічного статусу. За даними Н.Пезешкіана, кожен другий чи третій пацієнт, що звернувся до лікаря-терапевта, має супутні психологічні проблеми, а інколи вони стають ведучими, викликаючи за терапевтичною симптоматикою. Коло цих досліджень досить просторе, однак, ми акцентуємо увагу на ревматичні хвороби, котрі є серйозною медико-соціальною проблемою за рахунок їх розповсюдженості та наслідків у вигляді інвалідізації осіб працездатного віку, втрати професійних та соціальних навичок хворими.

Саме ці психологічні й психопатологічні аспекти ревматологічних захворювань є предметом досліджень вже на протязі кілька років. В цьому напрямку відомі роботи авторів [4] де розглядається роль стресових психогенних факторів у виникненні цих захворювань [6, 13], які вважають, що таке захворювання, як ревматоїдний артрит є одним з варіантів соматизованих депресій; [12], що констатує високий рівень тривожності та зниження показників емоційного фону у хворих, страждаючих на ревматоїдний артрит, що також може бути пов'язано із тривалим больовим синдромом. Дослідження деяких авторів [5], в котрих встановлена залежність між важким перебігом захворювання та високим рівнем тривожності й фрустрації; неврастенічним, тривожним, невдоволенням відношенням до хвороби та вираженою алекситимією.

Вивченню психосоматичних проблем присвячено чимало робіт, проте, до цієї пори багато питань не розв'язано. На думку деяких авторів, чимало різноманітних психічних травм, міжособистісних конфліктів, що супроводжуються тривалим психоемоційним напруженням, в багатьох випадках викликають органічним порушенням [4]. Існує думка про ревматологічні захворювання як про хвороби